

«ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ». ΕΝΑ ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΡΑΠΤΗΣ Γ.¹, ΔΕΛΗΜΠΑΝΙΔΟΥ Γ.², και ΤΣΑΝΗ Π.³

¹ Γραφείο Αγωγής Υγείας, Διεύθυνση Α΄/θμιας Εκπ/σης Ν. Πέλλας, ² Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Γιαννιτσών, Διεύθυνση Β΄/θμιας Εκπ/σης Ν. Πέλλας, ³, 6^ο Δημοτικό Σχολείο Έδεσσας, Δ/νση Α΄/θμιας Εκπ/σης Ν. Πέλλας
e-mail: geogood@otenet.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή έχει ως σκοπό να παρουσιάσει τις δυνατότητες και τα οφέλη που προσφέρουν οι προοδευτικές παιδαγωγικές προσεγγίσεις των προαιρετικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Ένα τέτοιο πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με τίτλο «Γνωρίζω τον τόπο μου μέσα από τον εναλλακτικό τουρισμό», υλοποιήθηκε στο 6^ο Δ.Σ. Έδεσσας. Είχε ως σκοπό να πληροφορηθούν οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί για τον πολιτισμό του τόπου τους μέσα από δραστηριότητες του εναλλακτικού τουρισμού που δεν είναι ευρέως γνωστές και αναπτύσσονται στην ευρύτερη περιοχή της Έδεσσας. Αυτές χρησιμοποιήθηκαν σαν αφορμή για να γνωρίσουν όσοι συμμετείχαν την ιστορία της περιοχής στην οποία ζουν, μέσα από μια προσπάθεια που στόχευε να «σπάσει» η καθημερινή ρουτίνα στη τάξη, να βοηθήσει στην ανάπτυξη διαπροσωπικών και συνεργατικών σχέσεων μεταξύ των μελών της τοπικής εκπαιδευτικής κοινότητας, να ευαισθητοποιήσει τους εμπλεκόμενους σε περιβαλλοντικά θέματα, να συνδεθεί τελικά το σχολείο με τον τόπο και την κοινωνία. Μαθητές και εκπαιδευτικοί ήρθαν σε επαφή και γνώρισαν ποικίλα στοιχεία του τοπικού πολιτισμού και της παράδοσης. Ενεπλάκησαν στη διαδικασία, εμπλούτισαν τις γνώσεις τους, απέκτησαν νέες εμπειρίες, επικοινωνήσαν και συνεργάστηκαν με έναν πρωτόγνωρο και ξεχωριστό τρόπο. Ενεργοποιήθηκαν, έμαζαν, ανακάλυψαν, «ένιωσαν» τελικά τη σημασία μιας ξεχωριστής και οργανωμένης προσπάθειας.

RAPTIS G.¹, DELIBANIDOU G.², and TSANI P.³

¹ Directorate of Primary Education, ² S.C.S.of Giannitsa, ³ 6th Primary School of Edessa
e-mail: geogood@otenet.gr

ABSTRACT

The aim of the specific article is to present the possibilities and the benefits that are offered by the progressive pedagogical approaches of voluntary educational projects. Such a project of environmental educations under the title 'Knowing your area through alternative tourism' was realized by the 6th Primary School of Edessa. The aim of the project was to inform the students and the teachers about the culture of their area through alternative tourism activities, which are not widely known in Edessa and the area around it. These activities were treated as stimuli in order to help students and teachers learn about the history of the area in which they live, though an attempt that tried to 'break' the daily routine in the classroom, to develop interpersonal relationships and co-operative attitudes among the members of the local educational community, to sensitize those who are involved in environmental matters and finally, to link school with the area and its society. Students and teachers communicated and learned different aspects of the local culture and tradition. They were involved in the process, they enriched their knowledge, they experienced new things, they communicated and co-operated in a new and different way. They were motivated, they searched, discovered, 'felt' the importance of an amazing organized attempt.

Λέξεις κλειδιά: εναλλακτικός τουρισμός, τοπικός πολιτισμός, «βιώματα διδασκαλίας».

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Η επιλογή του θέματος έγινε με βασικό κριτήριο την ωφελιμότητα που μπορεί να προκύψει για τους συμμετέχοντες, από τη συνθετική εμπειρία και γνώση που προέρχεται προσεγγίζοντας και μελετώντας επιμέρους θεματικές περιοχές.

Συγκεκριμένα, το θέμα επιλέχθηκε με κριτήρια:

- Την καταλληλότητα του θέματος για την ηλικία των μαθητών
- Την επικαιρότητα (τοπικός τουρισμός, το μέλλον του Βαροσίου, το ετοιμόρροπο σπίτι του Β. Φράγκου)
- Την εποχιακή επικαιρότητα (χειμώνας, άνοιξη)
- Τη δυνατότητα επισκέψεων σε κοντινές περιοχές
- Την ύπαρξη στοιχείων και βιβλιογραφίας (συνάδελφοι εκπαιδευτικοί, υπεύθυνη περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, Δ.Ε.Κ.Ε., περίπτερο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στον υγροβιότοπο Άγρα)
- Τον πλούτο του φυσικού τοπίου της Έδεσσας και της ευρύτερης περιοχής (ποτάμια, καταρράκτες, οροπέδιο, βουνό, δάσος, κ.ά.)
- Τη διάθεση των μαθητών για φυσική άσκηση που μπορεί να γίνει εφελκυστικό για τη γνωριμία με τη φύση της περιοχής αλλά και για άγνωστες σ' αυτούς δραστηριότητες.
- Την ύπαρξη στοιχείων της παράδοσης που διατηρούνται στα χωριά της περιοχής, τα οποία θεωρήθηκε πως μπορεί και πρέπει να γίνουν ευρύτερα γνωστά
- Τις δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο Νομό Πέλλας, που αξιοποιούν, σε σχέση με το μαζικό τουρισμό, με διαφορετικό τρόπο τις παραδόσεις και το πλούσιο φυσικό περιβάλλον
- Την άγνοια των μαθητών σχετικά με την ύπαρξη πολλών μορφών εναλλακτικού τουρισμού στην περιοχή μας, που αν γίνουν ευρύτερα γνωστές, θα συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.
- Την εκδήλωση ενδιαφέροντος από τα παιδιά (Ματσαγγούρας, 2002α).

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Αφορούν τους μαθητές αλλά και τους εκπαιδευτικούς.

Βασικός στόχος του προγράμματος ήταν να γνωρίσουν οι εμπλεκόμενοι την ιστορία του τόπου και τις ομορφιές της περιοχής τους. Υπήρχε η πίστη πως με αυτόν τον τρόπο θα υπάρξει επαφή με την τοπική κοινωνία, θα «διδασχθούν», ιδιαίτερα τα παιδιά, να είναι υπεύθυνοι ενήλικες που θα προστατεύουν τον πλούτο που έχουν.

Ειδικότερα, αναφέρονται οι παρακάτω στόχοι:

Γνωστικοί

- Γνωριμία με την ιστορία της περιοχής και των μνημείων της
- Γνωριμία με τη μορφολογία της περιοχής (βουνό, οροπέδιο, λίμνη, ποτάμι, δάσος)
- Παρατήρηση φυσικών φαινομένων (χιόνι, πάγος, θερμές πηγές)
- Γνωριμία των οικονομικών δραστηριοτήτων ενός τόπου και τη σχέση τους με τον τουρισμό
- Γνωριμία με την μουσική παράδοση των περιοχών που επισκεπτόμαστε και έρευνα σχετικά με τραγούδια σχετικά με το θέμα και τις δραστηριότητες
- Έρευνα και ανακάλυψη παλιών φωτογραφιών των ίδιων περιοχών

Συναισθηματικοί

- Η χαρά της συμμετοχής για όλα τα παιδιά, χωρίς άγχος για την καλή επίδοση στα μαθήματα
- Η ποικιλία των δραστηριοτήτων που δίνει τη δυνατότητα σε όλους να ξεχωρίσουν, ο καθένας για κάτι διαφορετικό

- Να διασκεδάσουν με «εργαλείο» το περιβάλλον
- Να γίνει αντιδιαστολή της χαράς που προσφέρει η φύση σε όλες τις εποχές της, με τη χαρά που μπορούν να δώσουν οι νέες μορφές διασκέδασης όπως κινητά τηλέφωνα, video games κ.τ.λ.

Ψυχοκινητικοί

- Να υπάρξει η δυνατότητα άσκησης μέσα στη φύση, απλά για αναψυχή και χαλάρωση, χωρίς το άγχος της διάκρισης και της πρωτιάς, όπως συμβαίνει σε σχολικά πρωταθλήματα
- Να παίζουν και να διασκεδάσουν κοντά στη φύση, ώστε να καταλάβουν την αξία της και να αποκτήσουν οικολογική συνείδηση μέσα από την προσωπική επαφή μαζί της.

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Όπως έχει αναφερθεί στην περίληψη, αντικείμενο του προγράμματος ήταν οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού (περιηγητικός, αρχαιολογικός, θρησκευτικός, θερμολιστικός, φυσιολατρικός, κ.ά.).

Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε στο μεγαλύτερο σχολείο της πρωτεύουσας του Ν. Πέλλας, στο 6^ο Δ.Σ. Έδεσσας. Υποστηρίχτηκε από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου και συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Συμμετείχαν ενενήντα ένας (91) μαθητές-τριες των τεσσάρων τμημάτων της Δ' και Ε' τάξης και έξι (6) εκπαιδευτικοί, οι οποίοι συνεργάστηκαν μεταξύ τους (Σπυροπούλου, 2002). Τρεις Δάσκαλοι, οι Πέτλης Βασίλειος, Παπαδοπούλου Θεοδώρα και Τσάνη Παρασκευή, μια Αγγλικής Φιλολογίας, η Δελημπανίδου Γεωργία, ένας Φυσικής Αγωγής, ο Ράπτης Γεώργιος και μια Μουσικής, η Γκουράνη Θεοδώρα.

Για την επίτευξη των στόχων ακολουθήθηκε συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Έτσι, η υλοποίηση του προγράμματος ξεκίνησε με έρευνα που έγινε από τους μαθητές και τους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς ανάλογα με την ειδικότητα του καθενός. Μέσα στην τάξη αναπτύχθηκαν οι βασικοί άξονες του προγράμματος από τα μέλη της ομάδας και παρουσιάστηκαν στο σύνολο.

Για τη σύνθεση και παρουσίαση των πληροφοριών και δραστηριοτήτων χρησιμοποιήθηκε η δημοφιλέστερη μέθοδος σχεδιασμού και υλοποίησης ενός προγράμματος Π.Ε. στην τυπική εκπαίδευση, η μέθοδος project -σχέδιο εργασίας- (<http://alkaios.aegean.gr>) ή διαφορετικά ένας τρόπος ομαδικής εργασίας, όπου συμμετέχουν αποφασιστικά όλα τα μέλη της σχολικής τάξης (<http://www.geocities.com>).

Έγινε παρατήρηση πεδίου και καταγραφή στοιχείων, καθώς και ανάπτυξη των επιμέρους θεμάτων από ειδικούς στο χώρο (δασολόγους, αρχαιολόγους, επαγγελματίες, τοπικούς παράγοντες τουρισμού, αθλητές, προπονητές, μέλη χιονοδρομικού και ορειβατικού συλλόγου, κ.α.).

Σαν αποτέλεσμα αυτών ήταν να προσφερθούν εκπαιδευτικές εμπειρίες, στον κάθε μαθητή χωριστά, ο οποίος βίωσε κάθε δραστηριότητα (Blenkin & Kelly, 1996). Η συνέντευξη λ.χ. με το Βαγγελάκη Φράγκο, ιδιοκτήτη ενός ετοιμόρροπου σπιτιού στο Βαρόσι, έγινε στην αυλή του σχολείου μας. Με τους μαθητές να τον περιτριγυρίζουν, να τον ακούν με θαυμασμό και να ρωτούν και να ξαναρωτούν κάθε λίγο, ήταν πολύτιμη και συνάμα εξαιρετικά διασκεδαστική για τα παιδιά και πιστεύουμε και για τον ίδιο.

Μεθοδολογικά, οι μαθητές και οι μαθήτριες, παρατήρησαν και περιέγραψαν εικόνες, τήρησαν προσωπικό ημερολόγιο/σημειωματάριο, συνεργάστηκαν στη σχολική βιβλιοθήκη και τις βιβλιοθήκες ειδικοτήτων του σχολείου, είχαν μαζί τους μπλοκ ζωγραφικής, φωτογραφικές και ψηφιακές μηχανές, βιντεοκάμερα, μαγνητόφωνα, κλπ.

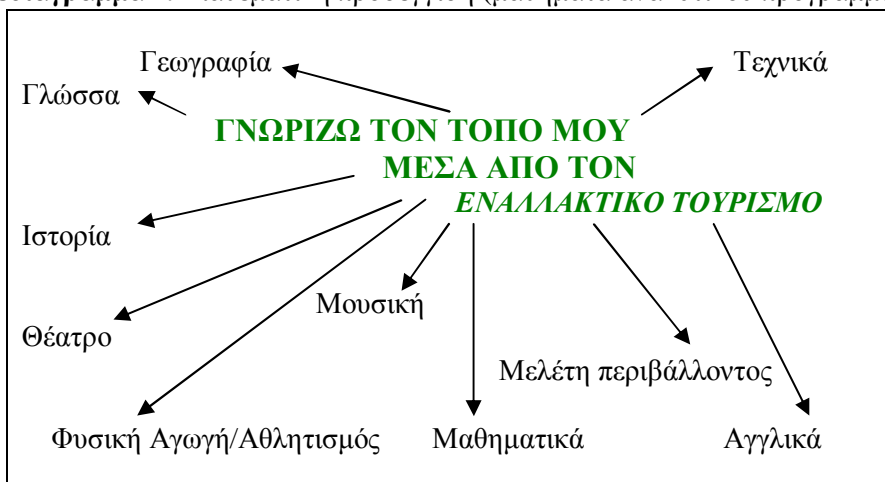
Οι εκπαιδευτικοί, για τις επιμέρους εργασίες μέσα στην τάξη, χρησιμοποίησαν τεχνικές όπως ο καταγισμός ιδεών, ο διάλογος, το παιχνίδι, ο αυτοσχεδιασμός και η κινητική έκφραση, το θεατρικό παιχνίδι, οι ομαδικές και ατομικές κατασκευές, η ζωγραφική, κλπ. (Πίνακες 1. και 2.). Συνεπώς, ο ρόλος των εκπαιδευτικών ήταν ενθαρρυντικός, καθοδηγητικός, συντονιστικός και βοηθητικός (Ματσαγούρας, 2002β).

Φωτογραφίες 1. και 2. Ζωγραφίες των παιδιών

Επιπρόσθετα οι μαθητές κλήθηκαν να γίνουν «μικροί δημοσιογράφοι», να ασχοληθούν με μικροέρευνες. Δημιουργήθηκε έτσι το κατάλληλο κλίμα για τη διαθεματική προσέγγιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Σχεδιάγραμμα 1.).

Σχεδιάγραμμα 1. Διαθεματική προσέγγιση (μαθήματα αναλυτικού προγράμματος)

Για παράδειγμα, στο μάθημα των Αγγλικών, οι μαθητές κλήθηκαν να εκφράσουν γεγονότα, συναισθήματα και να περιγράψουν περιοχές και δραστηριότητες μέσα από την ξένη γλώσσα (Σχεδιάγραμμα 2.).

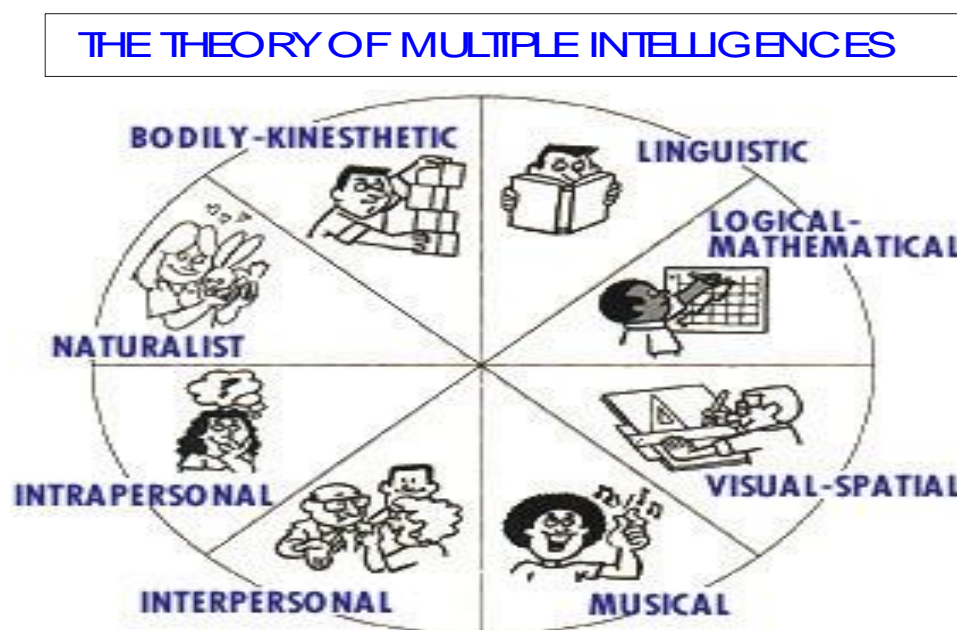
Σχεδιάγραμμα 2. Το μάθημα της Αγγλικής γλώσσας.

Επιδιώχθηκε, οι μαθητές να εργαστούν ομαδοσυνεργατικά, με δεδομένη την άποψη που αποδέχονται σπουδαίοι ερευνητές της εκπαιδευτικής διαδικασίας, δηλαδή πως «μελλοντικά, οι σημερινοί μαθητές θα βρεθούν συχνά στην ανάγκη να αναζητήσουν, να επεξεργασθούν τις διαθέσιμες πληροφορίες και να αξιοποιήσουν συνθετικά την κατεχόμενη γνώση» <http://www.geocities.com>. Για να διευκολυνθούν σε αυτό, χρησιμοποιήθηκε πλήθος εποπτικού υλικού (βιβλία, σύμπακτοι δίσκοι, βιντεοκάμερα, προβολέας, τουριστικοί οδηγοί, αφίσες, χαρτιά, χρώματα, άμμος κ.α.). Συνεπώς, προσφέρθηκε το κατάλληλο πεδίο ώστε οι μαθητές να εξερευνήσουν το θέμα (Fisher, 1996).

Επιπρόσθετα, είχαν την ευκαιρία να διαλέξουν διαφορετικές στρατηγικές και να εμπλακούν στην εκπαιδευτική διαδικασία ενεργά, να ανακαλύψουν και να καλλιεργήσουν τα διαφορετικά είδη ευφυΐας που κατέχει ο καθένας (Gardner, 2004, βλ. και Σχήμα 1.).

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή η νοημοσύνη μας χωρίζεται σε οκτώ τομείς εξίσου σημαντικούς, οι οποίοι έχουν την έδρα τους σε διαφορετικά σημεία του εγκεφάλου μας. Οι οκτώ τομείς αυτοί είναι: η μουσική ευφυΐα, η ενδοπροσωπική, η διαπροσωπική, αυτή του χώρου, η φυσιογνωστική, η σωματική-κιναισθητική, η γλωσσική και η λογικο-μαθηματική, όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα (από τον ιστοχώρο <http://www.accelerated-learning.net>).

Σχήμα 1. Θεωρία των πολλαπλών ευφυϊών.

Τελικά, οι μαθητές «οδηγήθηκαν» προς την αυτονομία, ένα βασικό χαρακτηριστικό που προσφέρει τη δυνατότητα να συνεχίσουν να εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους για όλη τους τη ζωή (Blenkin & Kelly, 1996).

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται και περιγράφονται συνοπτικά (χώρος και χρόνος υλοποίησης) οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες οι οποίες πραγματοποιήθηκαν για την επίτευξη των στόχων που προαναφέρθηκαν.

Το πρόγραμμα είχε τέσσερις βασικές θεματικές ενότητες-δραστηριότητες:

- A. Το βουνό **Βόρας**, 12-03-2004, όπου συνδυάστηκε το έλκηθρο με τη χιονοδρομία.
- B. Ο υγροβιότοπος της λίμνης του **Άγρα** του **Νησιού** και των **Βρυτών**, 07-05-2004,

όπου ασχολήθηκαν με τη λίμνη και την παρατήρηση πουλιών.

Γ. Ο αρχαιολογικός χώρος του Λόγγου και η παραδοσιακή συνοικία του Βαρόσιου, 11-05-2004, τοποθεσίες που εξερευνήθηκαν μέσα από την πεζοπορία.

Δ. Οι θερμές πηγές και οι σπηλιές στο Λουτράκι, 21-05-2004, όπου συνδυάστηκε η πεζοπορία με τα θερμά λουτρά.

Μερικές από τις υπο-ενότητες περιλάμβαναν ενδιαφέρουσες ιστορίες και πληροφορίες από ηλικιωμένους και ειδικούς επιστήμονες σχετικά με την ιστορία και την καθημερινή ζωή των κατοίκων της μοναδικής παραδοσιακής γειτονιάς που σώζεται σήμερα στην Έδεσσα, στοιχεία και πληροφορίες για τον αρχαιολογικό χώρο του Λόγγου και τη Βυζαντινή Εκκλησία της Αναλήψεως και τέλος, μουσική και τραγούδια από ντόπιους τραγουδοποιούς. Η αρχή έγινε το Δεκέμβριο του 2003, στο σχολείο, όταν χωρίστηκαν οι μαθητές-τριες σε οικολογικές ομάδες. Τους ανατέθηκε ερευνητική εργασία στη βιβλιοθήκη του σχολείου για ανακάλυψη βιβλίων σχετικών με το βουνό Βόρας, ένα από τα ψηλότερα βουνά και ομορφότερα της πατρίδας μας (Χιονοδρομικό κέντρο, χ.χ.). Οι μαθητές συγκέντρωσαν πληροφορίες, φωτογραφίες και παρακολούθησαν βίντεο.

Στη συνέχεια, τον Ιανουάριο του 2004, μαθητές και εκπαιδευτικοί επισκέφθηκαν το όρος Βόρας, μετά από συνεννόηση με το Χιονοδρομικό Όμιλο Έδεσσας. Γνώρισαν τον όμιλο, το βουνό, μύηθηκαν στα μυστικά της χιονοδρομίας, έκαναν έλκνητρο, παρατήρησαν τα φυσικά φαινόμενα, την πανίδα και χλωρίδα του βουνού και της περιοχής. Κατέγραψαν πληροφορίες κατά τη διάρκεια της ενημέρωσης από μέλη του χιονοδρομικού συλλόγου, έβγαλαν φωτογραφίες και βίντεο από τις δραστηριότητες. Μετά την επίσκεψη, παρουσίασαν εργασίες με θέμα τις εμπειρίες τους.

Το Φεβρουάριο, στη βιβλιοθήκη του σχολείου, ερευνήθηκε η ιστορία του παραδοσιακού οικισμού Βαρόσι και του αρχαιολογικού χώρου του Λόγγου. Συλλέχθηκαν παλιές φωτογραφίες από ηλικιωμένους (παπούδες και γιαγιάδες), παλιές εφημερίδες, περιοδικά αλλά και επιστημονικά άρθρα. Το Μάρτιο, πραγματοποιήθηκε οργανωμένη πεζοπορία στο Βαρόσι και στο Λόγγο. Συμμετείχαν και μαθητές του 3^{ου} Δ.Σ. Αριδαίας, με το σχολείο μας να έχει το ρόλο του οικοδεσπότη και ξεναγού. Τα παιδιά έβγαλαν φωτογραφίες, βίντεοσκοπήσαν και ζωγράρισαν τοπία που τους προξένησαν το ενδιαφέρον.

Τον ίδιο μήνα, μετά «ανακάλυψη» της Αρχαίας Έδεσσας στην περιοχή του κάμπου, κάτω από τη σύγχρονη πόλη, επισκεφθήκαμε τον Υγροβιότοπο Άγρα-Βρυτών-Νησίου. Έγινε παρατήρηση πουλιών από το ειδικό κέντρο που υπάρχει και συλλογή φωτογραφιών σχετικά με τα πουλιά που ζουν στην περιοχή της λίμνης του Άγρα. Στη συνέχεια, συντάχθηκε εργασία που είχε σχέση με τις εμπειρίες των παιδιών από την επίσκεψή τους στο συγκεκριμένο χώρο και στο οργανωμένο και κατάλληλα εξοπλισμένο με χρήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης Κέντρο Ενημέρωσης. Το κέντρο αυτό επισκέπτεται πλήθος περιηγητών και φίλων της φύσης, καθώς η ευρύτερη περιοχή αναγνωρίζεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως περιοχή ειδικής προστασίας (Φωτογραφίες 3. και 4.).

Φωτογραφίες 3. και 4.

Τον Απρίλιο, παράλληλα με τις δραστηριότητες που προαναφέρθηκαν, ξεκίνησε η έρευνα για τις ιαματικές πηγές στο Λουτράκι Αλμωπίας και τον ποταμό Αλμωπαίο.

Το Μάιο, ακολούθησε η γνωριμία με τις ομορφιές της ευρύτερης περιοχής (Αλμωπία). Τα παιδιά είδαν τις φυσικές θερμές ιαματικές πηγές, τη σπηλιά και τον ποταμό. Για λόγους ασφάλειας δε «μυήθηκαν» στα μυστικά του RAFTING, ενός αθλήματος που γίνεται στην περιοχή. Συζήτησαν με ντόπιους κατοίκους, έμαθαν πληροφορίες για τη ζωή τους, μιμήθηκαν τα ζώα που ζούσαν και ζουν, τη μορφολογία του εδάφους, τις καλλιέργειες, το επάγγελμά τους, είδαν παλιές φωτογραφίες με ντόπιους κατοίκους και τοπικές φορεσιές. Επιπλέον, με την επιστροφή στο σχολείο, στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής, αναλύθηκαν και προσεγγίστηκαν η πεζοπορία, ο προσανατολισμός και έγινε επίδειξη και μίμηση κινήσεων ζώων.

Τον Ιούνιο, συγκεντρώθηκε το υλικό και έγινε η παρουσίασή του στο σύνολό του. Εκδόθηκε έντυπο με τις δραστηριότητες, τις πληροφορίες, τις φωτογραφίες και μέρος από τις εργασίες των μαθητών. Λειτουργήσε έκθεση και δημοσιοποιήθηκαν τα αποτελέσματα του προγράμματος στους χώρους του σχολείου. Δημιουργήθηκε σύμπακτος δίσκος με το υλικό του σχεδίου, δόθηκαν για καταχώρηση στην επίσημη ιστοσελίδα του σχολείου και του Δήμου Έδεσσας οι δράσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος και τέλος, διοργανώθηκε ημερίδα ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας σε συνεργασία με τη Δημοτική Επιχείρηση «Καταρράκτες». Αποφασίστηκε επίσης να παρουσιαστεί θεατρικό δρώμενο το οποίο βασίστηκε σε πραγματικές ιστορίες από το ταξίδι και την επίσκεψη στο βουνό. Στη θεατρική ομάδα συμμετείχαν μαθητές των δύο τελευταίων τάξεων του σχολείου που προετοιμάστηκαν στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του σχολείου αφιερώνοντας πολύ από τον ελεύθερό τους χρόνο.

5. ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Οι δράσεις οργανώθηκαν με βάση τις προτιμήσεις των μαθητών καθώς και την ηλικία τους, έτσι ώστε να δοθεί σε όλους η δυνατότητα να συμμετέχουν όχι μόνο στις δραστηριότητες εντός αλλά και εκτός του σχολείου.

Το πρόγραμμα και οι δράσεις του κοινοποιήθηκαν στο κοινό της πόλης, σε στελέχη και μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας στις αρχές Ιουνίου. Υπήρξαν ανακοινώσεις και δημοσιεύσεις στον τοπικό τύπο (Εφημερίδες Έδεσσαϊκή, Πρωϊνή) και στο ραδιόφωνο της πόλης (Διαδημοτικό ραδιόφωνο Πέλλας).

Τα παιδιά, παρουσίασαν όσα βίωσαν εμπλεκόμενοι στις δραστηριότητες του προγράμματος και τη θεατρική παράσταση στο κινηματοθέατρο «Μ. Αλέξανδρος» της πόλης, μπροστά στους γονείς, σε συμπολίτες, στελέχη και μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας. Παράλληλα λειτουργήσε έκθεση με τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων στον ίδιο χώρο (εργασίες, φωτογραφίες, εικαστικά, αντικείμενα κ.α.) καθώς και προβολή βίντεο με τις δραστηριότητες μαθητών και εκπαιδευτικών. Κατόπιν, η έκθεση μεταφέρθηκε στο διάδρομο του σχολείου όπου λειτουργήσε μέχρι το τέλος του σχολικού έτους σε πρώτη φάση και για μεγάλο διάστημα στην αρχή του επόμενου, ώστε να αποτελέσει έναυσμα για ξεκίνημα παρόμοιων πρωτοβουλιών. Κάποια από τα έργα των παιδιών παραμένουν αναρτημένα σε αυτόν το χώρο ή κοσμούν το γραφείο των διδασκόντων και τα παιδικά δωμάτια των μαθητών.

6. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η αξιολόγηση του όλου προγράμματος έγινε από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές και μέχρι την ολοκλήρωσή του χρησιμοποιήθηκαν τρεις τύποι αξιολόγησης. **Η αρχική, η διαμορφωτική και η τελική:**

- **Η αρχική**, πριν το ξεκίνημα, όπου διερευνήθηκε το επίπεδο των αρχικών γνώσεων των μαθητών και εκπαιδευτικών για να προσαρμοστεί καλύτερα το πλαίσιο στοχοθεσίας και η επιλογή του περιεχομένου του προγράμματος.
- **Η Ενδιάμεση-διαμορφωτική**: όπου έγιναν συζητήσεις, ανταλλάχθηκαν απόψεις, υπήρξε αλλαγή σχεδίου λόγω λ.χ. του άστατου καιρού. Η διαμορφωτική αξιολόγηση (έγινε στις αρχές Μαρτίου), καθώς «έρρεαν» οι δραστηριότητες, όταν συζητήθηκαν από τα μέλη της ομάδας οι δυσκολίες που προέκυψαν και οι πιθανές διαφοροποιήσεις που έπρεπε να γίνουν και είχαν σχέση κυρίως με την τήρηση του χρονοδιαγράμματος. Κάποιοι στόχοι που είχαν τεθεί και θεωρήθηκε ανέφικτο να πραγματοποιηθούν μέσα στα χρονικά πλαίσια που υπολείπονταν εγκαταλείφθηκαν (π.χ. προετοιμασία για βαρκάδα στη λίμνη του Άγρα).
- **Η τελική**: πραγματοποιήθηκε με βάση τη συμμετοχή και την ευχαρίστηση των μαθητών, των εκπαιδευτικών και των γονέων και τον αντίκτυπο που είχε όλη αυτή η προσπάθεια στην κοινωνία της Έδεσσας. Εργαλείο συγκέντρωσης δεδομένων το ερωτηματολόγιο, λόγω της χρονικής οικονομίας, της παρακίνησης και αποτελεσματικότητας που προσφέρει (Cohen & Manion, 1994) και η ανάλυση των δεδομένων με το στατιστικό πακέτο Excel.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Το πρόγραμμα θεωρήθηκε «ζωντανό». Ήταν μια ευκαιρία «απόδρασης» από τη δασκαλοκεντρική διδασκαλία και τον παραδοσιακό τρόπο προσέγγισης των μαθητών που κυριαρχεί στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα (Αλαχιώτης, 2002). Μαθητές και εκπαιδευτικοί (βλ. φωτογραφία 5), αφού γνώρισαν πρώτα οι ίδιοι, διαδύσανε στη συνέχεια στους γονείς και την τοπική κοινωνία, τους τρόπους εναλλακτικού τουρισμού που προσφέρονται στην περιοχή της Έδεσσας και των γύρω χωριών, οι οποίες ενεργοποιούν όλο και περισσότερους ανθρώπους και τους παρακινούν να ασχοληθούν με δραστηριότητες κοντά στη φύση. Τα ίδια τα παιδιά έγιναν διαφημιστές αυτών των δραστηριοτήτων, τόσο στο οικογενειακό όσο και στο ευρύτερο φιλικό τους περιβάλλον. Παρόλα αυτά, υπήρξαν και δυσκολίες. Σαν τέτοιες αναφέρονται η μικρή διάρκεια προγράμματος που «πίεσε» σωματικά και ψυχικά κάποιους από τους συμμετέχοντες, η δυσκολία πρόσβασης στο Βαρόσι, οι κίνδυνοι που «κρύβονταν» στα ετοιμόρροπα αρχοντικά (βλ. φωτογραφία 6., το σπίτι του Φράγκου).

Φωτογραφία 5

Φωτογραφία 6

Ακόμα, οι εκπαιδευτικοί δεν έδειξαν διάθεση για 'μικροδιδασκαλία', κράτησαν χαμηλό προφίλ, ενώ οι γονείς φοβήθηκαν και ανησύχησαν λόγω των μετακινήσεων που πραγματοποιήθηκαν (μετακίνηση στο χιονοδρομικό, στα λουτρά και το σπήλαιο, στον υγροβιότοπο του Άγρα, στην περιοχή «Λόγγος», κλπ.). Οι μαθητές, εμπλούτισαν το λεξιλόγιό τους με καινούργιες λέξεις και εκφράσεις, ασκήθηκαν στη δημιουργία γραπτών κειμένων και επιστολών, καλλιέργησαν την ικανότητα ανάλυσης και σχολιασμού εικόνων, φράσεων, τραγουδιών, εξοικειώθηκαν με τη διαδικασία έρευνας, άντλησης στοιχείων και πληροφοριών αλλά και με τον τρόπο αξιοποίησής

των, βελτιώθηκαν στον προφορικό λόγο και τη διαλογική συζήτηση (μέσα από την ανταλλαγή απόψεων, τις συνεντεύξεις, την παρουσίαση, κ.ά.).

Όσον αφορά στον αντίκτυπο του προγράμματος, αυτό και το τελικό προϊόν που παράχθηκε, «ταξίδεψαν» πέρα από τα σύνορα της πόλης. Κοινοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, στο γραφείο της Υπεύθυνης Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης Ν. Πέλλας, στο γραφείο Σχολικών Συμβούλων και στην τοπική επιχείρηση πολιτισμού και αθλητισμού και χρησιμοποιείται ως τράπεζα πληροφοριών για όσους συναδέλφους θέλουν να ασχοληθούν με παρόμοια προγράμματα (Γαλανοπούλου, 2002).

Φάνηκε τελικά πως οι εκπαιδευτικοί της περιφέρειας, εάν τολμήσουν, μπορούν να καταφέρουν κάτι νέο, καινοτόμο και ριζοσπαστικό (Ράπτης & Δελημπανίδου, 2005), σε ένα σχολείο που «αξίζει» να είναι ελκυστικό για τα μέλη του, τόπος καλλιέργειας και δημιουργικότητας του μαθητή (Αλαχιώτης, 2002).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αλαχιώτης, Σ. (2002), Για ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, τ. 7, σελ. 7-18
2. Γαλανοπούλου, Α. (2002), Διαθεματική προσέγγιση της γνώσης και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, τ. 7, σελ. 230-238
3. Ματσαγγούρας, Ηλ., (2002α), Διεπιστημονικότητα, διαθεματικότητα και ενιαιοποίηση στα Προγράμματα Σπουδών: Τρόποι οργάνωσης της σχολικής γνώσης, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, τ. 7, σελ. 19-36
4. Ματσαγγούρας, Ηλ., (2002β), Ευέλικτη Ζώνη Διαθεματικών Προσεγγίσεων: Μια εκπαιδευτική καινοτομία που αλλάζει το σχολείο, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, τ. 6, σελ. 15-30
6. Ράπτης, Γ. & Δελημπανίδου, Γ., (2005) Εσωτερική εκπαιδευτική πολιτική σχολικού ιδρύματος. Η μελέτη περίπτωσης του 6^{ου} Δημοτικού Σχολείου Έδεσσας, 7^ο ετήσιο συνέδριο της Μονάδας Μεθοδολογίας και Προγραμμάτων Εκπαίδευσης, με θέμα *Εκπαιδευτικές αλλαγές. Η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*. Πάτρα, 8-10 Απριλίου 2005
7. Σπυροπούλου, Δ. (2002), Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης: Καιρός και Κλίμα-Προστασία της ατμόσφαιρας, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, τ. 6, σελ. 160-171
8. Fisher J. (1996) *Starting from the Child?*, England: Open University Press
9. Θεωρία των πολλαπλών ευφυϊών (2005). Ανασύρθηκε στις 15-02-2005 από: <http://www.accelerated-learning.net>
10. Μέθοδος project (2006). Ανασύρθηκε στις 05-09-2006 από: <http://www.geocities.com/dsvolou14/ergasies/project.htm>
11. Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: «Γιατί», «Πώς», «Πότε» και «για Ποιους» (2006). Ανασύρθηκε στις 15-08-2006 από: <http://www.geocities.com/pee2000mac/symbosio/matsf.doc>
12. Η μέθοδος 'Εφαρμογής Σχεδίου' (Μέθοδος 'Project') (2006). Ανασύρθηκε στις 05-09-2006 από: <http://alkaios.aegean.gr/sppe/plan/planning/step1/gr-unit6.htm>
13. Cohen, L. & Manion, L. (1994) *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής έρευνας*, Αθήνα, εκδ. Μεταίχμιο
14. Gardner, H. (2004), 'Η Ευφυΐα δεν είναι μόνο το IQ', *Εφημερίδα το Βήμα*, 4/1/2004
15. Χιονοδρομικό κέντρο, (χ.χ.) Τμήμα τουρισμού, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πέλλας